

SV

SV

SV

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 11.3.2009
KOM(2009) 115 slutlig

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH
EUROPAPARLAMENTET**

Rapport om framstegen i arbetet med att upprätta den inre el- och gasmarknaden

{SEC(2009) 287}

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET

Rapport om framstegen i arbetet med att upprätta den inre el- och gasmarknaden

A. BAKGRUND

Liberaliseringen av EU:s el- och gasmarknader, som påbörjades för flera år sedan, har bidragit till att förnya energisektorn. Den har också stimulerat entreprenörskapet i denna sektor, med positiva effekter på en rad olika energirelaterade verksamheter som sträcker sig från produktionen av olika former av förnybar energi till skapandet av finansiella marknader för energiderivat. Marknadsaktörerna är nu bättre förberedda på att anpassa sig till snabba ekonomiska och miljörelaterade förändringar, särskilt hanteringen av de särskilda problem som klimatförändringen vållar energisektorn. Dessa rapporter visar att betydande förbättringar har skett på EU:s el- och gasmarknader under de senaste fem åren.

Denna utveckling är uppmuntrande och understryker nyttan av liberaliseringen, vars fulla potential dock ännu inte har förverkligats. Det finns fortfarande en rad områden och medlemsstater där den befintliga lagstiftningen (det andra paketet för den inre marknaden) ännu inte har genomförts korrekt eller där behovet av ny lagstiftning har blivit tydligt. Kommissionen vidtar åtgärder för att säkerställa att EU-lagstiftningen genomförs korrekt på nationell nivå genom att tillämpa överträdelseförfaranden och genom att komplettera lagstiftningen om den inre marknaden med ett tredje paket för den inre energimarknaden¹. Detta paket antogs vid den första behandlingen i Europaparlamentet i juni och juli 2008, och i oktober samma år nåddes en politisk överenskommelse i rådet. Den andra behandlingen inleddes i januari 2009 och torde avslutas i mitten av 2009. Därefter måste det tredje paketet för den inre marknaden genomföras i nationell lagstiftning.

Ett av ändamålen med denna rapport är därför att identifiera bristerna i den nuvarande situationen och ange på vilka områden ytterligare åtgärder krävs. Denna rapport grundas huvudsakligen på dels rapporter från de nationella tillsynsmyndigheterna, dels Eurostats uppgifter om slutanvändarpriser. De nationella rapporterna lämnades till kommissionen under andra halvåret 2008 och täcker i huvudsak 2007, medan Eurostats uppgifter fanns tillgängliga för första halvåret 2008.

B. UTVECKLINGEN PÅ HUVUDOMRÅDEN, KVARSTÅENDE BRISTER

1. Genomförande av lagstiftning

Mer än fyra år efter tidsfristen (1 juli 2004) har genomförandet av den andra omgången av el- och gasdirektiv² ännu inte slutförts.

Flera medlemsstater, däribland Danmark, Luxemburg och Nederländerna, har nu korrekt genomfört båda direktiven genom nationell lagstiftning. Framsteg har också skett i andra medlemsstater: Tjeckien, Finland, Tyskland, Grekland, Lettland, Litauen, , Slovenien och

¹ Se Europeiska kommissionens webbplats www.ec.europa.eu/energy.

² Direktiv 2003/54/EG och direktiv 2003/55/EG.

Förenade kungariket anpassade sin nationella lagstiftning till EU-lagstiftningen efter ett motiverat yttrande från Europeiska kommissionen. I fråga om några andra medlemsstater har kommissionen varit tvungen att vidta rättsliga åtgärder för att säkerställa ett fullständigt och korrekt genomförande av vissa bestämmelser. Kommissionen granskar kontinuerligt nationell lagstiftning. Den övervakning av efterlevnaden av elhandelsförordningen³ och gastillträdesförordningen⁴ som görs av Europeiska gruppen av tillsynsmyndigheter för el och gas (ERGEG) visar att bestämmelserna ännu inte efterlevs till fullo, särskilt när det gäller de nationella tillsynsmyndigheternas befogenhet att införa påföljder och i fråga om insyn och därmed relaterade frågor.

När det gäller gas var offentliggörandet av relevanta inmatnings- och uttagspunkter, avtalade och tillgängliga kapaciteter samt historiska flöden otillfredsställande i ett antal medlemsstater. Kommissionen kommer att följa upp det korrekta genomförandet av dessa krav och anser dessutom att de nuvarande kraven behöver skärpas för att marknadsaktörerna ska få tillräcklig information. Ett annat område där ytterligare åtgärder krävs är balanseringsreglerna, som fortfarande varierar stort i EU⁵.

Förbättringar har skett i fråga om efterlevnaden av elhandelsförordningen och riktlinjerna för hantering av överbelastning. Mekanismer för kapacitetstilldelning under dagen har införts vid omkring hälften av sammanlänkningarna, och sådana mekanismer måste införas snabbt vid resten av sammanlänkningarna. Förbättringar måste ske när det gäller ett fullständigt genomförande av samtliga insynskrav och en gemensam samordnad mekanism för kapacitetstilldelning⁶.

Kommissionen kommer att överväga att inleda överträdelseförfaranden på de områden där direktiven och förordningarna för el- och gassektorn inte efterlevs.

2. Marknadsintegration

En nödvändig förutsättning för integrerade europeiska el- och gasmarknader är att de är tillräckligt ihopkopplade, och att sammanlänkningarna används effektivt. Den därav följande ökningen av gränsöverskridande handel kan bidra till att dämpa vissa aktörers marknadsinflytande, och allteftersom marknaderna blir mera konkurrensutsatta kommer konsumenterna att dra nytta av konkurrenskraftiga priser och tjänster.

Den stora skillnaden mellan priset vid genereringspunkten och priset vid leveranspunkten (nedan kallat "flaskhalsinkomster")⁷ på elmarknaderna tyder på att investeringarna i gränsöverskridande kapacitet behöver ökas, så att marknaderna integreras fullständigt. Det är

³ *Compliance with Electricity Regulation 1228/2003 – An ERGEG Monitoring Report*, ref. E07-EFG-23-06, 18 juli 2007; *Regulation 1228/2003 Compliance Monitoring. Second Report*, ref. E08-ENM-03-05, 4 september 2008, se www.energy-regulators.eu.

⁴ *Compliance with transparency requirement of Gas Regulation 1775/2005 – An ERGEG Monitoring Report*, ref. E07-TRA-02-03, 18 juli 2007; *Additional Transparency Requirements. An ERGEG Monitoring Report*, ref. E07-TRA-02-03b, 9 oktober 2007.

⁵ *Implementation of Guidelines of Good Practice for Gas Balancing – 2008 ERGEG Monitoring Report*, december 2008.

⁶ Kapitel 5 respektive 3 i riktlinjerna för hantering av överbelastning.

⁷ ETSO-medlemmarna rapporterade att flaskhalsinkomsterna uppgick till omkring 1,7 miljarder euro 2007, vilket kan jämföras med inkomsterna för de reglerade näten, som uppgick till 10–11 miljarder euro för EU- och EES-länderna.

uppmuntrande att det finns en tydlig trend mot ökade handelsvolymerna på elspotmarknaden⁸, även om dessa volymer bara motsvarar en ringa del av den totala elförbrukningen⁹. Ett annat mönster som blir tydligt är att handlare har blivit mer aktiva på elbörsen.

Tabell 1: Handelsvolymerna på elspotmarknader

	I % av förbrukningen			Antal aktiva handlare på elbörsen		
	2006	2007	Δ	2006	2007	Δ
Grekland	102,75	105,70	2,88	24	27	3
Danmark	96,09	99,16	3,20	Ingen uppgift	9	Ej tillämpligt
Sverige	70,22	85,32	21,52	Ingen uppgift	150	Ej tillämpligt
Spanien	51,90	80,06	54,25	22	25	3
Italien	58,22	65,11	11,83	80	89	9
Finland	42,00	45,85	9,16	Ej tillämpligt	Ej tillämpligt	Ej tillämpligt
Portugal	0,00	43,63	Ej tillämpligt	Ingen uppgift	2	Ej tillämpligt
Litauen	18,88	21,98	16,43	5	5	0
Tyskland	15,60	21,48	37,68	161	192	31
Nederländerna	17,14	18,48	7,81	Ingen uppgift	Ingen uppgift	Ej tillämpligt
Rumänien	7,74	9,32	20,31	Ingen uppgift	99	Ej tillämpligt
Frankrike	6,19	9,20	48,73	74	68	-6
Belgien	0,59	8,43	1325,26	Ingen uppgift	24	Ej tillämpligt
Förenade kungariket	4,33	4,71	8,97	51	60	9
Österrike	2,70	3,73	38,19	37	40	3
Polen	1,11	1,60	43,10	Ingen uppgift	Ingen uppgift	Ej tillämpligt
Slovenien	0,01	0,01	97,45	14	15	1

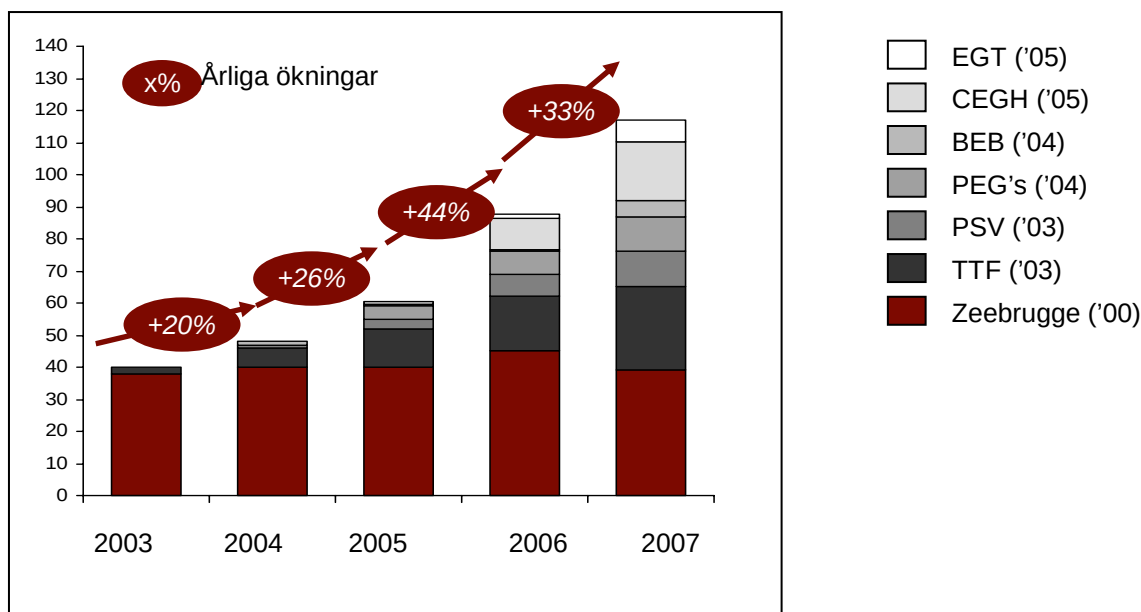
Källa: Uppgifter från tillsynsmyndigheterna

Handelsvolymerna på gasmarknadsplatserna ökade med 33 % 2007. Detta utgör en ytterligare stor ökning efter ökningen på 44 % 2006. I nuläget är de fysiska volymer som levereras på flertalet marknadsplatser fortfarande relativt små jämfört med den totala förbrukningen på de marknader där marknadsplatser är aktiva.

Tabell 2: Handelsvolymerna på europeiska gasmarknadsplatser (i miljarder m³)

⁸ Det är svårt att bedöma utvecklingen av handelsvolymerna på OTC-marknaden, eftersom det inte är lätt att få tillgång till samt kontrollera uppgifter.

⁹ Skillnaden mellan de volymer som handlas på spotmarknaderna som procentandel av den nationella elförbrukningen är inte i sig en indikation på de berörda grossistmarknadernas likviditet, även om det är tydligt att volymerna ökar. Se branschundersökningen, s. 128–129.

Källa: AT Kearney

Flera projekt har som mål att främja marknadsintegration genom att skapa ny infrastruktur. Ett sådant exempel är avtalet om att uppföra en ny sammanlänkning vid fransk-spanska gränsen. Några nya större infrastrukturprojekt har beviljats undantag från reglerna om reglerat tillträde för tredje part enligt artikel 22 i gasdirektivet¹⁰ eller artikel 7 i elhandelsförordningen¹¹.

Regionala initiativ

Regionala initiativ i elsektorn har lett till några konkreta framsteg: Gemensam kapacitetstilldelning vid italiensk-slovenska respektive italiensk-schweiziska gränsen; en plattform för kontinuerlig intradagshandel vid sammankopplingen mellan Tyskland och västra Danmark; ett gränsöverskridande balanseringssystem vid sammankopplingen mellan Frankrike och England; genomförande av marknadskoppling för påföljande dag vid sammankopplingarna mellan Tyskland och Danmark samt offentliggörande av mera detaljerade uppgifter om belastning, överföring och balansering (i norra regionen och central- och östeuropeiska regionen). Vart och ett av dessa projekt är ett steg framåt. För att fortsätta att förbättra (den regionala) marknadsintegrationen bör man överväga att skapa en enda auktionsplattform och marknadskoppling¹². Framstegen i fråga om ett gemensamt auktionskontor för central- och östeuropeiska regionen och ett kapacitetstilldelningskontor (CASC) för centrala västra regionen borde tjäna som exempel för andra regioner.

I gassektorn har regionala initiativ gjort framsteg på följande områden: Ett gasprisindex för påföljande dag fastställdes för centraleuropeiska gasmarknadsplatsen (CEGH); konkreta planer utformades för att öka sammankopplingen vid den fransk-spanska gränsen; arbetet i nordvästra regionen inriktades på balansering, gaskvalitet, marknadsplatser och insyn.

¹⁰ Två projekt för LNG-terminaler: GATE och Liongas i Nederländerna och utvidgningen av LNG-terminalen på Isle of Grain i Förenade kungariket; två gasledningsprojekt: IGI Poseidon-ledningen mellan Grekland och Italien och den österrikiska delen av Nabucco-ledningen.

¹¹ BritNed-sammankopplingen mellan Nederländerna och Storbritannien; Estlink mellan Finland och Estland och den öst-västra sammankopplingen mellan Irland och Storbritannien.

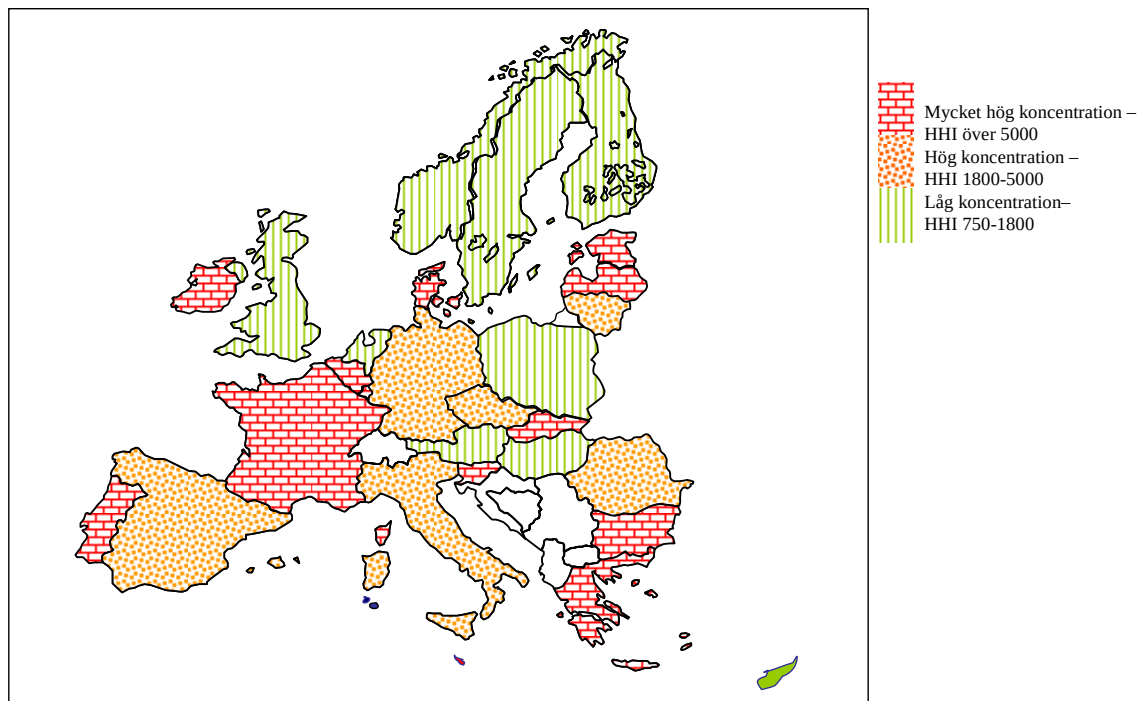
¹² Marknadskoppling är ett sätt att tilldela gränsöverskridande kapacitet med hjälp av implicita auktioner, med budgivning på angränsande elbörser.

Ytterligare marknadsintegration förutsätter i synnerhet större inriktning på kapacitetstilldelning, erbjudande av tjänster som underlättar effektiv gashandel och garantier för att nättariffer (kostnadsplusmetoden eller marknadsbaserade) ger incitament för gränsöverskridande investeringar. Lika viktigt är att man genomför icke-diskriminerande och öppna balanseringsregler som är tillnärmade längs de nationella gränserna.

3. Koncentration och konsolidering

På elgrossistmarknaden kontrollerar de tre största producenterna fortfarande mer än 70 % av produktionskapaciteten i femton medlemsstater. Den höga graden av koncentration på elgrossistmarknaden bekräftas av att marknadskoncentrationen var låg i enbart åtta medlemsstater.

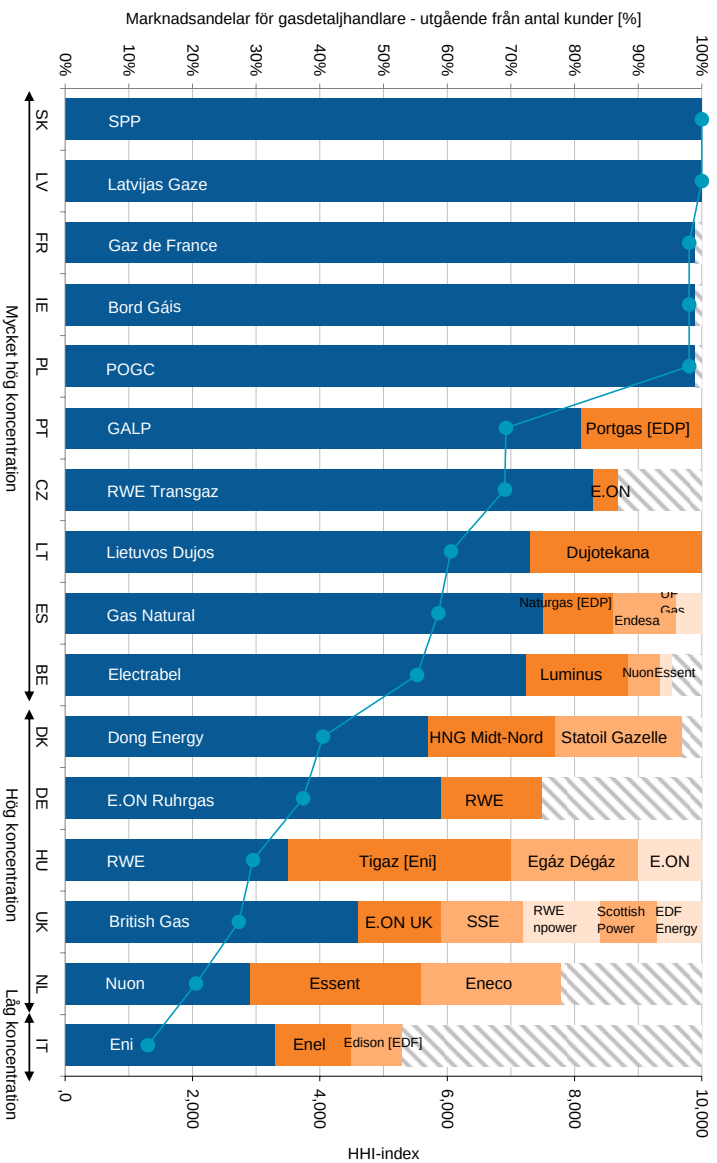
Figur 3: Marknadskoncentration på elgrossistmarknaden (mätt med HHI-index)

Källa: Uppgifter från tillsynsmyndigheterna

På gasgrossistmarknaden är koncentrationen ännu högre. De tre största grossisterna har en marknadsandel på minst 90 % i tolv medlemsstater.

Ytterligare förbättringar krävs också för att få en väl fungerande detaljmarknad. På eldetaljmarknaden var marknadsandelen för de tre största företagen över 80 % i fjorton medlemsstater. Det HHI-index som visas i tabellen nedan anger graden av koncentration på gasdetaljmarknaden. Marknadskoncentrationen är låg i enbart en medlemsstat.

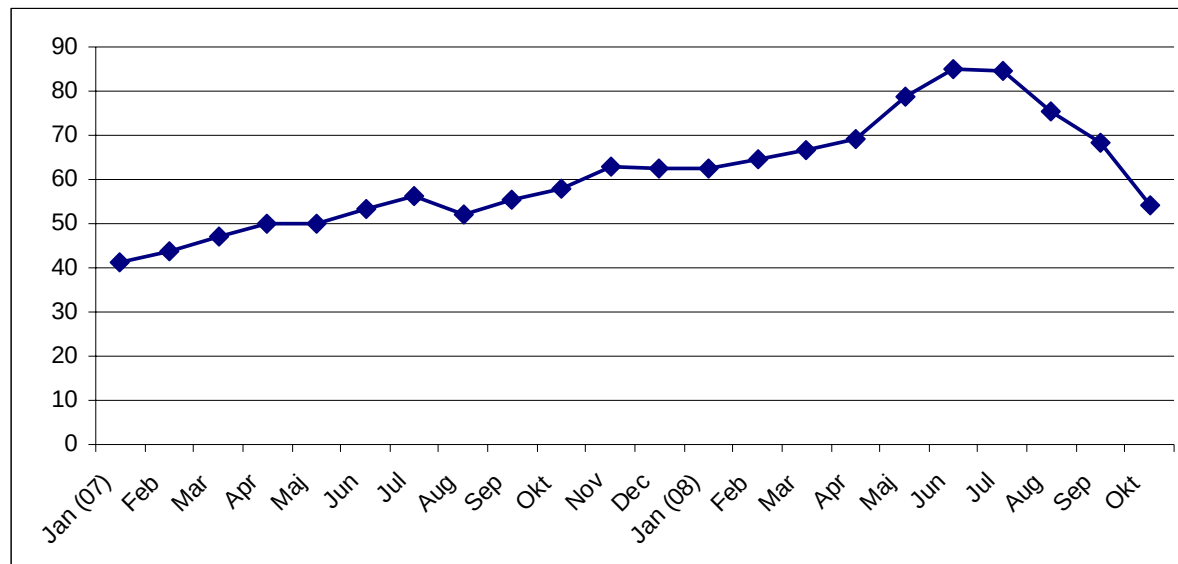
Tabell 4: Marknadskoncentration på gasdetaljmarknaden

Källa: Capgemini

4. Prisutveckling

El- och gaspriserna har påverkats starkt av de stigande oljepriserna på världsmarknaden. Under första halvåret 2008 ökade det genomsnittliga månadspriset på Brent-olja med 36 %¹³. Mellan juli och december 2008 minskade det genomsnittliga månadspriset för Brent-olja med 64 %, mot bakgrund av den globala ekonomiska krisen och minskande efterfrågan på olja.

Tabell 5: Brent spot: genomsnittligt månadspris (i euro)

Källa: Platts

Utvecklingen av oljepriset på världsmarknaden påverkar el- och gaspriserna, eftersom oljepriset utgör ett referenspris i långfristiga avtal om gasleveranser. Denna koppling väntas bli svagare i takt med en bättre fungerande gasmarknad, ett mera diversifierat gasutbud och mera gynnsamma importvillkor. Enligt bestämmelser om prisöversyn beräknas prisskillnader efter en viss period (vanligtvis 3–6 månader), och de sjunkande oljepriserna borde medföra lägre el- och gaspriser under 2009.

Elpriserna för hushåll under första halvåret 2008 varierade tämligen mycket, vilket tyder på otillräcklig marknadsintegration. Skillnaderna mellan medlemsstaternas elpriser har olika orsaker. För det första varierar kostnaderna för att producera el (särskilt vilka bränslen som används). För det andra varierar produktionskapaciteten. För det tredje spelar graden av konkurrens på grossist- och detaljmarknaden en viktig roll. Slutligen leder reglerade priser också till prisskillnader mellan medlemsstaterna.

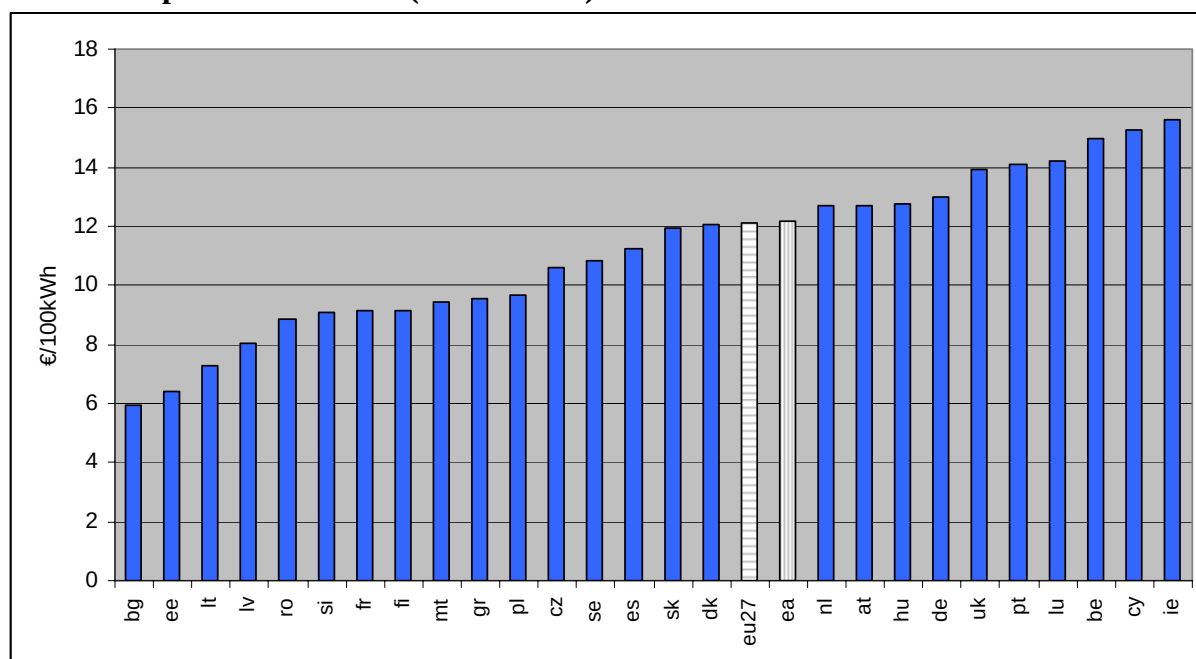
Under rapporteringsperioden varierade ökningen av elpriserna stort mellan medlemsstaterna. I genomsnitt steg elpriserna för hushåll med nästan 2 %¹⁴. Elpriserna för hushåll ökade särskilt i Ungern, Tjeckien, Danmark, Belgien, Lettland och Cypern – en ökning på mer än 13 % noterades under perioden. Det finns inte nödvändigtvis en koppling mellan stora ökningar och de högsta elpriserna i absoluta tal, utom när det gäller Cypern och Belgien. Irland har de högsta elpriserna i absoluta tal (utan skatter), även om priserna sjönk med nästan 8 %. Tabell 6 visar att de fem medlemsstater som har de lägsta elpriserna för hushåll också har reglerade

¹³ Genomsnittligt månadspris för Brent-olja i euro; jämförelse januari–juli 2008.

¹⁴ Analys på grundval av Eurostat-siffror i euro, utan skatter. Konsumentkategorierna DC och DD – se tabell 5.7 i den tekniska bilagan. Jämförelse mellan andra halvåret 2007 och första halvåret 2008.

priser.¹⁵ Därför verkar det som att de olika ökningssatserna delvis kan bero på specifika politiska åtgärder (som reglerade priser), och som att de medlemsstater där balansen mellan utbud och efterfrågan försämrades också noterade större ökningar.

Tabell 6: Elpriser för hushåll (utan skatter)¹⁶

Källa: Eurostat

När man beaktar köpkraftspariteter (PPP)¹⁷ blir elpriserna höga för hushållen i Ungern, Slovakien, Tyskland, Cypern, Danmark och Polen (samtliga skatter inkluderade). Alla dessa medlemsstater utom Tyskland har händelsevis reglerade priser. Elpriserna är lägre för hushållen i Finland, Frankrike, Norge, Estland, Grekland och Lettland.

Gaspriserna för hushåll steg snabbare än elpriserna (utan skatter): mellan ca 5 % och 7 % under första halvåret 2008. Även här påverkar reglerade priser situationen. I Rumänien, Irland och, i mindre utsträckning, Portugal sjönk (de reglerade) gaspriserna för hushåll. Precis som för elsektorn är priserna reglerade i de sju länder som har de lägsta gaspriserna (Rumänien, Estland, Litauen, Bulgarien, Lettland, Ungern och Polen).

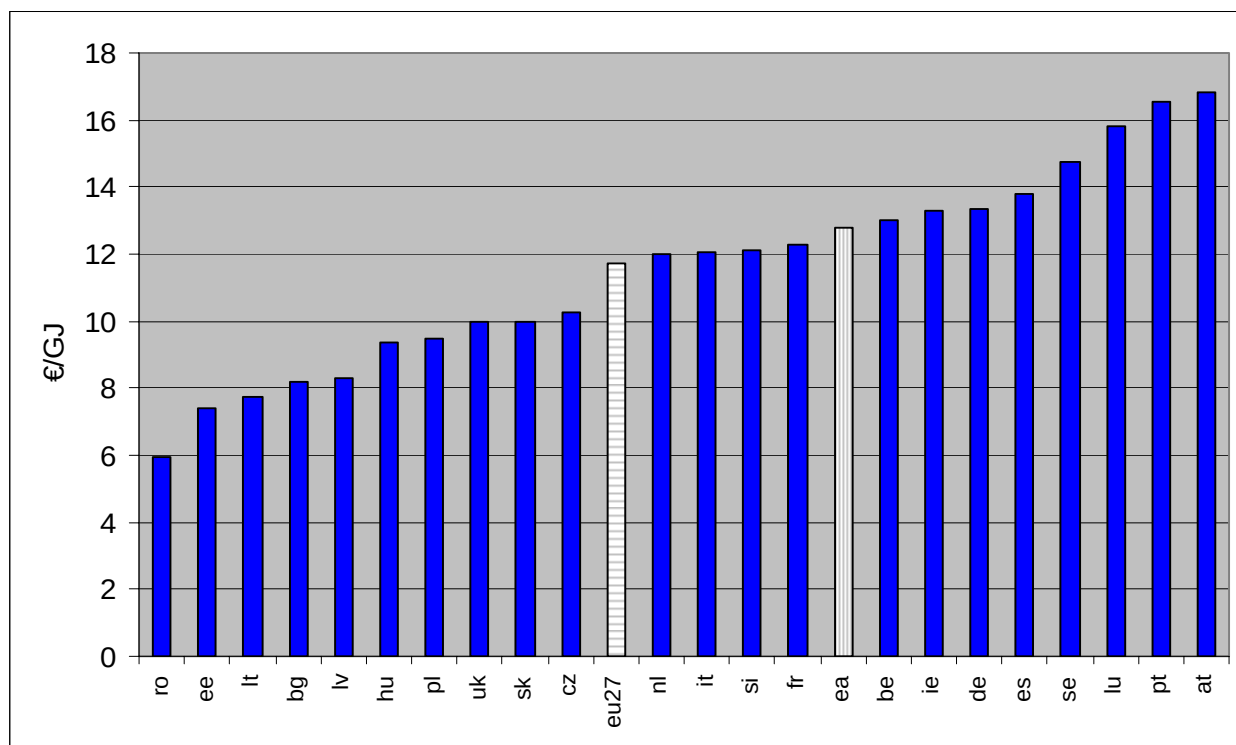
Förenade kungariket har det lägsta (icke-reglerade) gaspriset för hushåll. Även i Nederländerna är gaspriserna relativt låga. Båda dessa medlemsstater är stora producenter av inhemsk gas.

¹⁵ Effekterna av reglerade priser bedöms nedan.

¹⁶ Eurostats konsumentkategori DC: förbrukning mellan 2 500 kWh och 5 000 kWh.

¹⁷ Köpkraftspariteten utgår från en långfristig jämviktswäxelkurs mellan valutor för att jämma ut deras köpkraft. Detta möjliggör att man jämför skillnader i levnadsstandarden mellan olika medlemsstater, eftersom köpkraftspariteten beaktar den relativa levnadskostnaden och inflationstakten. Se tabell 5.2 i den tekniska bilagan.

Tabell 7: Gaspriser för hushåll (utan skatter)¹⁸

Källa: Eurostat

Mätt i köpkraftspariteter noterades de högsta gaspriserna för hushåll i Sverige, Bulgarien, Österrike, Portugal och Slovenien, medan de lägsta priserna noterades i Förenade kungariket, Ungern, Lettland, Irland, Frankrike och Estland.

I Nederländerna och Sverige, där priserna inte är reglerade, låg prisökningarna för hushåll (gas och el, utan skatter) under EU-genomsnittet. Den stora procentandel kunder som bytte leverantör i Nederländerna tyder på att genuin konkurrens på detaljmarknaden bidrar till att förhindra stora prisökningar. Detsamma gäller elpriserna för hushåll i Förenade kungariket. Även om gaspriserna för hushåll i Förenade kungariket har ökat, är dessa priser fortfarande de lägsta mätt i köpkraftspariteter. En viktig faktor är här att indexeringen av långtidskontrakt för gasleveranser i Förenade kungariket påverkas i mycket högre grad av priset på gasmarknadsplatsen än vad som är fallet i kontinentala Europa¹⁹.

Ökningen (på mellan 5 % och 13 %) av gaspriserna för industrin under första halvåret 2008 (exklusive skatter) jämfört med andra halvåret 2007 var i allmänhet större än ökningen av elpriserna för industrin. Den allmänna tendensen är att de största industriella förbrukarna får känna av de största ökningarna²⁰. Industrin drabbades också av stora gasprisökningar i Sverige, Slovakien, Luxemburg, Tyskland, Belgien, Tjeckien, Ungern, Litauen och Estland. Även i detta fall tyder skillnaderna mellan medlemsstaterna på otillräcklig konkurrens på (grossist)marknaden och bristande marknadsintegration.

¹⁸ Eurostats konsumentkategori D2: förbrukning mellan 20 GJ och 200 GJ.

¹⁹ Se branschundersökningen, s. 105 ff.

²⁰ Jämför de genomsnittliga gasprisökningarna i EU för olika Eurostatkategorier: I1: + 7 %; I2: + 9,74 %; I3: + 11,79 % och I4: + 15,38 %.

När det gäller elpriserna för industrin noterades de största prisökningarna i Österrike, Belgien, Tjeckien, Ungern, Slovakien, Lettland och Portugal. Dessa stora prisökningar är emellertid inte nödvändigtvis kopplade till en hög nivå på elpriserna: under första halvåret 2008 noterades de högsta elpriserna för industrin i Cypern, Irland, Malta och Slovakien²¹.

5. Nätoperatörernas oberoende

Under rapporteringsperioden gjordes vissa framsteg i fråga om åtskillnad avseende nätoperatörer. I distributionsledet blev funktionell åtskillnad obligatorisk i samtliga medlemsstater den 1 juli 2007. I många fall har det dock gått långsamt för de systemansvariga för distributionssystemet att effektivt genomföra funktionell åtskillnad. Detta gäller inom både el- och gassektorn. Medlemsstaterna fortsätter också att i stor omfattning tillämpa undantag från reglerna om åtskillnad i distributionsledet: i mer än hälften av medlemsstaterna medges de systemansvariga för distributionssystemet som har färre än 100 000 kunder undantag från kravet på åtskillnad i rättsligt avseende, både inom el- och gassektorn.

I överföringsledet har några medlemsstater gått längre än de nuvarande kraven på rättslig och funktionell åtskillnad. Åtskillnad beträffande ägandet har genomförts i fråga om 15 systemansvariga för överföringssystemet inom el och 12 systemansvariga för överföringssystemet inom gas.

6. Tillsynsmyndigheternas effektivitet

Under rapporteringsperioden inriktades verksamheten i Florensforumet (om reglering av elmarknaden) och Madridforumet (om reglering av gasmarknaden) på framsteg beträffande regionala initiativ och efterlevnad av gastillträdesförordningen och elhandelsförordningen. Det fortsatta arbetet i Europeiska gruppen av tillsynsmyndigheter för el och gas (ERGEG) och involverandet av en rad intressenter i de regionala initiativen samt Florensforumet och Madridforumet har inte lett till att några gemensamma standarder och strategier för gränsöverskridande handel har utvecklats. Av detta skäl föreslås i kommissionens nya tredje paket för den inre marknaden att man inrättar en byrå för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter. Byråns huvuduppgifter syftar till att på europeisk nivå komplettera de tillsynsuppgifter som utförs av nationella tillsynsmyndigheter. Med tanke på att problemen med tillsynsmyndigheternas oberoende inte har lösts i vissa medlemsstater och att en väl fungerande marknad förutsätter starka tillsynsmyndigheter syftar kommissionens förslag även till att stärka tillsynsmyndigheternas befogenheter.

För att marknaderna ska integreras behövs också ett effektivt samarbete mellan systemansvariga för överföringssystem. Kommissionen kommer därför formellt att ge det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystem inom gas (ENTSOG) och det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystem inom el (ENTSOE) ansvaret för att harmonisera nättillträdes- och driftsreglerna, för att utbyta information mellan systemansvariga för överföringssystem och för att samordna nya investeringar.

7. Kundperspektivet

För att informera konsumenterna om deras rättigheter organiserade kommissionen en EU-omfattande informationskampanj om konsumenträttigheter och utarbetade en europeisk kontrollista för energikonsumenter med vanliga frågor från konsumenterna om energimarknaden

²¹ Se tabell 5.3 i den tekniska bilagan.

i detaljledet, på deras eget språk. Kommissionen lanserade också ett medborgarnas energiforum²², som ska hjälpa konsumenterna genom att bidra till att förverkliga deras rättigheter i EU och ge dem tydlig och lättfattlig information om deras valmöjligheter när det gäller att köpa gas och el. Forumet ska utforma rekommendationer syftande till ett bättre genomförande och en bättre efterlevnad av energikonsumenternas rättigheter samt till bättre fungerande el- och gasmarknader i detaljledet. Det ska även utforma rekommendationer om fakturering. I 2008 års Eurobarometer illustreras konsumenternas behov av att få ytterligare information om den inre el- och elgasmarknaden²³. Resultattavlan för konsumentmarknader är ett nytt initiativ från kommissionen och kommer att omfatta el och gas och ta med viktiga indikatorer som priser, konsumentklagomål, byte av leverantör och konsumenternas tillfredsställelse.

Konsumenters gensvar – byte av leverantör

Enbart ett litet antal medlemsstater har tillhandahållit övergripande och heltäckande statistik i fråga om leverantörsbyte. Inom elsektorn rapporterade Belgien och Sverige en årlig bytesfrekvens på ca 10 % per berättigad mätare på den nationella detaljmarknaden under 2007²⁴. Den årliga bytesfrekvensen hos medelstora företag var tämligen hög i Danmark och Italien (mer än 20 %) samt i Slovenien och Sverige (omkring 10 %). I Norge, Sverige, Nederländerna och Förenade kungariket noterades de högsta bytesfrekvenserna för små företag och hushåll. För den årliga bytesfrekvensen sett till volymen rapporterades höga bytesfrekvenser för stora industriella användare i Bulgarien, Luxemburg, Polen, Tyskland och Spanien.

Inom gassektorn finns ingen enhetlig statistik över leverantörsbyte. I fråga om bytesfrekvensen för hela gasdetaljmarknaden rapporterade bara sju medlemsstater siffror per berättigad mätare, medan fyra medlemsstater rapporterade statistik sett till volymen. Bytesfrekvenserna (per berättigad mätare) för små företag och hushåll är värda att nämnas, särskilt för Nederländerna (8,3 %) och Förenade kungariket (18,4 %). Bytesfrekvenserna för hela gasdetaljmarknaden (sett till volymen) var höga i Danmark och Spanien (mer än 20 %) och något lägre i Ungern och Tyskland.

Bytesfrekvenserna varierar avsevärt mellan medlemsstaterna, och några mogna marknader, t.ex. Förenade kungariket, noterar relativt höga nivåer medan ett antal andra medlemsstater uppvisar ingen eller blygsam aktivitet. På nivån för små företag och hushåll tyder de rapporterade siffrorna på att elkunderna tenderar att vara mer aktiva än gaskunderna.

Reglerade priser

Som kommissionen fastslår i meddelandet om en inre marknad för framtidens Europa²⁵ måste den inre marknaden även fortsättningsvis inriktas på områden som har betydelse för konsumenternas dagliga liv, t.ex. energi. Detta innefattar det gällande EU-regelverket i fråga om samhällsomfattande tjänster, om skyldigheter att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och om utsatta konsument.

²² Det första mötet i Londonforumet hölls den 27 och 28 oktober 2008. Se GD TREN:s webbplats www.ec.europa.eu/energy/gas_electricity/forum_citizen_energy_en.htm.

²³ Se tabellerna 2.6–2.8 i den tekniska bilagan.

²⁴ Se tabell 2.2 i den tekniska bilagan.

²⁵ En inre marknad för framtidens Europa, s. 5, KOM(2007) 724 slutlig.

Det är fortfarande ganska vanligt i EU-medlemsstaterna att öppna energimarknader samexisterar med reglerade energipriser: mer än hälften av medlemsstaterna har reglerade priser. Priserna på el och gas är reglerade i Bulgarien, Danmark, Estland, Frankrike, Ungern, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Polen, Portugal, Rumänien, Slovakien och Spanien. Grekland, Cypern och Malta har reglerade priser på el. Tyskland avskaffade de reglerade elpriserna 2007 (för hushåll och små företag). Finland har reglerade priser på gas. I flertalet medlemsstater är prisregleringen inte begränsad till hushåll.

De negativa konsekvenserna av reglerade energipriser fortsätter att utgöra ett stort problem när det gäller den inre energimarknadens funktion, eftersom de kan leda till snedvridning av konkurrensen (inträdeshinder för nya leverantörer och faktorer som avskräcker personer från att byta leverantör) och felaktiga prissignaler (som inverkar på investeringar och incitament för energieffektivitet)²⁶. Dessutom kan priskontrollmekanismerna strida mot EU-lagstiftningen. Kravet på att skydda "utsatta" kunder bör inte blandas samman med önskemålet om reglerade priser för samtliga (eller vissa kategorier av) konsumenter. Omsorgsfullt inriktade prisregleringar kan emellertid vara nödvändiga för att skydda enskilda konsumenter under vissa specifika omständigheter.

C. FÖRSÖRJNINGSTRYGGHET

För att EU ska kunna fortsätta att ha en tryggad energiförsörjning krävs stora investeringar under de två kommande decennierna. Detta bekräftas i kommissionens andra strategiska energiöversyn²⁷ och av Internationella energiorganet (IEA)²⁸.

Medlemsstaterna skulle ha införlivat direktiv 2005/89/EG om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar i nationell lagstiftning senast den 24 februari 2008. När denna rapport färdigställdes hade 19 medlemsstater anmält ett fullständigt införlivande av direktivet. Några medlemsstater (Ungern, Slovakien och Polen) har infört exportrestriktioner för el, med hänvisning till försörjningstrygghet. Enligt EU-lagstiftningen får dock medlemsstaterna tillfälligt vidta skyddsåtgärder enbart när personers eller anläggningars fysiska trygghet eller säkerhet hotas, eller om energiförsörjningssystemets integritet hotas.

När det gäller gas är utgångspunkten meddelandet från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén om rådets direktiv 2004/67/EG av den 26 april 2004 om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning²⁹. Enligt meddelandet är den nuvarande gemenskapsmekanismen inte tillräcklig för att tillhandahålla ett snabbt svar på en gasförsörjningskris som överstiger den nivå som kan lösas genom nationella åtgärder. Dessutom hindras en bedömning i realtid av gasförsörjningssituationen och de potentiella svaren inom EU i mycket hög grad av bristen på öppenhet.

D. SLUTSATSER

²⁶ Se även *End-user energy price regulation*. Ett ståndpunktsdokument från ERGEG (ref. E07-CPR-10-03, 18 juli 2007).

²⁷ Andra strategiska energiöversynen. En handlingsplan för energitrygghet och energisolidaritet, KOM(2008) 781 slutlig, 13 november 2008.

²⁸ *World Energy Outlook 2008*, IAE, Paris, 2008, s. 89.

²⁹ KOM(2008) 769 slutlig, 13 november 2008, tillgängligt på GD TREN:s webbplats.

Under 2007 och 2008 gjordes stora insatser för att stärka konkurrensen på grossistmarknaden, och avsevärda framsteg skedde genom de regionala initiativen. Det tycks också finnas en ny trend mot att uppföra ny energiinfrastruktur. Detta är väsentligt för att kunna övervinna den långvariga fragmenteringen av EU:s energimarknader. Trenden kommer att fortsätta men det kan ta tid, eftersom planeringen och uppförandet av sådan infrastruktur alltid sker på lång sikt.

I denna rapport ges en blandad bild av framstegen med att fullborda den inre energimarknaden. Situationen i mera mogna marknader visar de potentiella med att liberalisera energimarknaden, men det finns fortfarande ett antal områden och medlemsstater där betydande hinder mot en effektivt fungerande el- och gasmarknad kvarstår. Ett stort problem är det ofullständiga genomförandet av EU-lagstiftning på el- och gasområdet. De stigande energipriser som vi upplevt nyligen understryker behovet av att ge högsta prioritet åt marknadsintegration och förstärkning av gränsöverskridande handel. Det är därför väsentligt att elhandelsförordningen och gastillträdesförordningen genomförs korrekt i samtliga medlemsstater. Kommissionen uppmanar medlemsstaterna, tillsynsmyndigheterna och industrin att vidta lämpliga åtgärder så snart som möjligt. Det tredje paketet för den inre marknaden är avsett att komplettera den gällande EU-lagstiftningen och får inte användas som ursäkt för ett bristfälligt genomförande av det befintliga andra paketet för den inre marknaden. Kommissionen kommer att överväga att inleda överträdelseförfaranden om bestämmelserna i direktiven och förordningarna på el- och gasområdet inte efterlevs.

När det gäller marknadskoncentration har framstegen i allmänhet varit långsamma. I synnerhet några grossistmarknader lider allttjämt av begränsad konkurrens och bristande likviditet.

Det finns tecken på att situationen på detaljmarknaden håller på att förbättras. Medlemsstaterna bör göra ännu mer för att tillhandahålla heltäckande uppgifter om leverantörsbyte.

En stor fråga under rapporteringsperioden var de ökande energipriserna, som delvis berodde på det stigande oljepriset på världsmarknaden. Detta vållade stora ökningar av slutanvändarpriserna för energi. Industriella förbrukare i några medlemsstater drabbades av högre prisökningar än i andra medlemsstater. Sedan sommaren 2008 har priserna för primära energikällor sjunkit avsevärt. Konkurrens och marknadsöppnande borde säkerställa att dessa lägre priser även kommer slutkonsumenterna till del.

Kortfristiga lösningar, som reglerade priser, kan visserligen framstå som gynnsamma i en situation av snabbt stigande energipriser, men i denna rapport framhävs de troliga konsekvenserna av sådana åtgärder: investerarnas förtroende minskar, nya aktörer avskräcks från att inträda på marknaden och den fulla nyttan av en inre energimarknad kanske inte uppnås. Under de två kommande decennierna måste EU, liksom andra delar av världen, ta itu med behovet av stora investeringar i infrastruktur. På lång sikt kan enbart en väl fungerande inre el- och gasmarknad sända de korrekta prissignaler som behövs för att uppmuntra investeringar.